

МИТНІ РЕЖИМИ ТИМЧАСОВОГО ВВЕЗЕННЯ ТА ТИМЧАСОВОГО ВИВЕЗЕННЯ

Шульга М.Г.,
к.ю.н., професор*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Стаття присвячена визначенню митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення – їх сутності, змісту, режимних засобів; правового статусу їх суб'єктів; організаційно-юридичних гарантій функціонування.

Ключові слова: адміністративно-правові режими, митні режими, тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, митне оформлення, міжнародні договори та угоди.

Шульга М.Г. / ТАМОЖЕННЫЕ РЕЖИМЫ ВРЕМЕННОГО ВВОЗА И ВРЕМЕННОГО ВЫВОЗА / Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого, Украина

Статья посвящена определению таможенных режимов временного ввоза и временного вывоза – их сущности, содержания, режимных средств; правового статуса их субъектов; организационно-юридических гарантий функционирования.

Ключевые слова: административно-правовые режимы, таможенные режимы, временный ввоз, временный вывоз, таможенное оформление, международные договоры и соглашения.

Shulga M.G. / CUSTOMS REGIME OF TEMPORARY IMPORT AND TEMPORARY EXPORT / Department of Administrative Law, Yaroslav the Wise National Law University, Ukraine

The article is devoted to the determination of the customs regime of temporary import and temporary export – their nature, content, means of regime; the legal status of their subjects; organizational and legal guarantees of performance.

The use of customs regime of temporary import and temporary export contributes to the development of foreign trade, increased international transport, expansion of relations in the sphere of culture, science, cinematography, tourism, sports etc.. It is connected with the ability to move goods without payment of import customs duties, taxes and without application of prohibitions and restrictions of economic nature. There are serious differences between the customs regime. Unlike the temporary import the temporary export of goods has no effect on internal trade turnover and competitiveness of similar goods on the domestic market.

The purpose of the article is the analyses of legal acts and scientific literature to determine the nature of the customs regime of temporary import and temporary export as administrative law. In accordance with the designated purpose of the following objectives: analysis of legal acts regulating the status of these modes; clarify the application and registration; determine the restrictions on placement of goods and means of transport by these regimes.

Further development of the application the customs regime of temporary import and temporary export must be made by the final implementation of international agreements. First of all, the definition of competence of customs authorities to address issues of application of these regimes. Second, the consolidation of Ukraine MK list of goods that can not pomischuvatys these customs regimes (on grounds of expediency, the protection of national interests, security, health, environment). Thirdly, issues related to the use of (replacement) products, transfer of use. Finally, the introduction in some cases permits (veterinary-sanitary). Such rules should fix in MK Ukraine.

Key words: legal and administrative regimes, customs regimes, temporary import, temporary export, customs clearance, international treaties and agreements.

Митний режим є найважливішим інструментом митного права. Саме митним режимом визначається статус товарів та транспортних засобів комерційного призначення, переміщуваних через митний кордон. Залежно від обраної мети переміщення декларант, згідно зі ст. 71 Митного кодексу України (далі – МК України), має право обрати митний режим, в який він бажає помістити товари [1]. Здійснюється поміщення товарів у митний режим шляхом їх декларування та виконання митних формальностей, визначених МК України (тобто юридично фіксується).

Обраний митний режим впливає на можливість переміщення окремих категорій товарів, на порядок проведення митного контролю та митного оформлення, на розмір митних платежів, що підлягають сплаті відносно переміщуваних товарів та транспортних засобів, а також визначає коло дій, що можуть здійснюватись щодо них (умови знаходження на (поза) митній території та допустиме використання). Митним режимом визначаються права та обов'язки його користувача (бенефіціара), а також (у разі необхідності) додаткові вимоги до товарів і статусу особи, що їх переміщує через митний кордон України.

О. М. Козирін зазначає, що митний режим має свою внутрішню структуру, яка розкриває його зміст та являє собою умови, вимоги та обмеження даного митного режиму. Під умовами митного режиму розуміються обставини, що обумовлюють можливість поміщення під нього товарів та транспортних засобів, під обмеженнями – прями чи непрямі заборони на здійснення з ними певних дій, а під вимогами – дії, зі здійсненням яких пов'язана можливість

завершення митного режиму. Особа, що переміщує товари, поміщує їх під певний митний режим, зобов'язується дотримуватися всіх установлених законодавством обмежень та вимог [2, С. 15, 19].

Митний режим прийнято визначати як правовий режим, що виражається у певному поєднанні адміністративно-правових і фінансово-правових засобів регулювання, встановлених митним законодавством. Порядок застосування конкретного митного режиму визначається його правовою регламентацією. Дотримання умов поміщення товарів або транспортних засобів під обраний митний режим підтверджується його декларантом шляхом подання митної декларації та інших передбачених законодавством документів. За порушення встановленого порядку переміщення товарів під визначеним митним режимом може настати адміністративна відповідальність (у випадках, передбачених МК України), якщо ці правопорушення не спричиняють кримінальну відповідальність.

Оновлення митного законодавства у зв'язку з прийняттям третього за часів незалежності Митного кодексу України спрямоване на вдосконалення державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, визначення пріоритетних напрямів цієї діяльності, вибір оптимальної моделі відносин зі світовою системою господарювання, спрощення та гармонізацію митних процедур під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон. Певною мірою це стосується й оновленої регламентації митних режимів. За новим МК України їх стало 14. Митні режими тимчасового ввезення і вивезення

відокремлено, що пов'язано із приєднанням України до Конвенції про тимчасове ввезення (неофіційна назва – Стамбульська конвенція 1990 р.). Дата набрання чинності для України – 22 вересня 2004 р. [3]. Тимчасове вивезення товарів не підпадає під дію цієї Конвенції.

Застосування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення сприяє розвитку зовнішньої торгівлі, збільшенню обсягів міжнародних перевезень, розширенню зв'язків у сфері культури, науки, кінематографії, туризму, спорту та ін. Це пов'язано з можливістю переміщення товарів без сплати ввізних мит, податків, без застосування заборон і обмежень економічного характеру. Мають місце й серйозні відмінності між цими митними режимами. На відміну від тимчасового ввезення тимчасове вивезення товарів не впливає на внутрішній торговельний обіг та конкурентоздатність аналогічних товарів на внутрішньому ринку.

Приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, підписаної 18.05.1973 та переглянутої у 1999 р., (неофіційна назва – Кіотська конвенція) надало можливість застосовувати уніфіковані правила та норми для регламентації митних режимів. Дата набрання чинності для України – 15 вересня 2011 р. [4].

З цих позицій, а також враховуючи те, що вже минув певний час після прийняття третього МК України, актуальним та своєчасним видається дослідження правового регулювання митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення.

Питання правового регулювання митних режимів взагалі та митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення зокрема залишаються малодослідженими та дискусійними в юридичній науці. Звичайно, правове регулювання митних режимів певною мірою було предметом науково-теоретичних досліджень у працях Б. М. Габричидзе, О. В. Мебельника, С. В. Додіна, О. М. Козиріна, Б. А. Кормича, М. В. Мельник, І. В. Міщенко, В. П. Науменка, В. В. Прокопенка, Д. В. Приймаченка, К. К. Сандровського та інших.

Огляд наукових праць дозволяє дійти висновку, що правове регулювання митних режимів з урахуванням міжнародних стандартів залишається актуальним. Особливого значення набувають митні режими тимчасового ввезення та тимчасового вивезення. Це пов'язано з їх міжнародним значенням в умовах глобалізації міжнародної економіки та євроінтеграції України. Надання спрощень та певних пільг сприяє розвитку економічних, культурних, гуманітарних зв'язків між країнами світу. А правове регулювання цих режимів потребує подальшого ґрунтовного наукового дослідження та відповідного митно-правового регулювання.

Мета статті полягає в аналізі нормативно-правових актів та наукової літератури щодо визначення сутності митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення як адміністративно-правових. Відповідно до означеної мети вирішуються наступні завдання: аналіз нормативно-правових актів, які регулюють статус цих режимів; з'ясування порядку застосування та оформлення; визначення обмежень щодо поміщення товарів і транспортних засобів під дію цих режимів.

Кожен із цих режимів переслідує досягнення певної мети. Тимчасове ввезення передбачає лише користування товарами на митній території України протягом певного часу.

Норми митного режиму тимчасового ввезення закріплені в численних міжнародних договорах. Крім раніше вказаних конвенцій, свого часу була прийнята низка інших міжнародних документів: Конвенція про спрощення ввезення комерційних зразків та рекламних матеріалів (1952 р.), Митна конвенція про тимчасове ввезення наукового устаткування (1968 р.), Митна конвенція тимчасового ввезення

дорожніх перевізних засобів, що слугують для комерційних цілей (1956 р.), Митна конвенція про корнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів (Конвенція А.Т.А., 1961 р.), Конвенція про митні пільги для туристів (1954 р.), Митна конвенція про тимчасове ввезення пакувального матеріалу і тари (1960 р.), Митна конвенція про тимчасове ввезення устаткування, необхідного для виконання професійних функцій (1961 р.) Митна конвенція про полегшення умов ввезення товарів для демонстрування чи використання на виставках, ярмарках, зустрічах або подібних заходах (1961 р.), Митна конвенція про тимчасове ввезення педагогічного матеріалу (1970 р.), Митна Конвенція про тимчасове ввезення приватних дорожніх перевізних засобів (1954). Згодом Стамбульська конвенція та пакет додатків до неї (що мають самостійну обов'язкову силу) замінила низку раніше прийнятих конвенцій, регулюючих тимчасове ввезення товарів.

Крім того, у двосторонніх договорах та угодах України про торговельно-економічні відносини, науково-технічне співробітництво, транспортне сполучення також визначаються окремі форми міжнародно-правового регулювання тимчасового ввезення (вивезення) [5].

Стамбульська конвенція визначає тимчасове ввезення як митний режим, який дозволяє приймати на митну територію певні товари (в тому числі транспортні засоби), умовно звільнені від ввізного мита і податків, без застосування заборон чи обмежень економічного характеру на ввезення; такі товари (в тому числі транспортні засоби) мають ввозитися з визначеною метою і призначатися для подальшого вивезення у встановлений термін та не піддаватися змінам, за винятком нормального зниження їхньої вартості (амортизації) внаслідок їх використання [6].

Нею передбачено (1) можливість використання замість національних митних документів міжнародних; (2) дозвільний характер використання режиму тимчасового ввезення; (3) встановлення міжнародної системи гарантування сплати ввізних мит та податків у режимі тимчасового ввезення; (4) зведення до мінімуму митних формальностей; (5) встановлення обмежень на деякі способи використання товарів; (6) товари, що тимчасового ввозяться, повинні належати особі, яка зареєстрована за межами території тимчасового ввезення; (7) обґрунтування кількості товарів, що ввозяться, їхнім плановим призначенням; (8) можливість вивезення товарів і транспортних засобів через митну установу, іншу, ніж та, через яку їх було ввезено; (9) уніфікація процедур притягнення до відповідальності (санкції за порушення встановлюються законодавством Договірної сторони; особа-порушник несе відповідальність на території Договірної сторони; у разі неможливості визначити територію, на якій було скоєно правопорушення, воно вважається скоєним на території Договірної сторони).

У Розділі I Спеціального додатку G до Кіотської конвенції тимчасове ввезення визначається як митний режим, відповідно до якого визначені товари можуть бути ввезені на митну територію з умовним звільненням, повним або частковим, від сплати ввізних мит та податків; такі товари повинні ввозитися для конкретних цілей та призначатися для зворотного вивозу протягом встановленого терміну без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їхнього використання [7].

У Генеральному та Спеціальному додатках Кіотської конвенції закладено основні принципи митного регулювання та взаємин між митними органами та бізнесом. Держава, що приєднується до неї, повинна взяти на себе зобов'язання всіх правил, що зазначаються в Генеральному додатку. Правила Кіотської конвенції не є нормами прямої дії. Стандарти, які визначено в Конвенції, повинні бути трансформовані в національне законодавство. Стандарти щодо визначення митного режиму тимчасового ввезення сформульовані у Спеціальному додатку G1.

Імплементация міжнародних договорів та угод у національне законодавство України відбулася ще за часів прийняття другого МК України 2002 р. [8]. У подальшому, в МК України 2012 р., відбувся не лише поділ цих митних режимів, але й подальше вдосконалення їх змісту (в деяких випадках навіть із прямим посиланням на текст Конвенції) [1, ст.ст. 105, 106].

У МК України 2012 р. тимчасове ввезення визначено як митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться на митну територію України: (а) для конкретних цілей (б) з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та (в) без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і (г) підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Іноземні товари, поміщені в цей режим, зберігають статус іноземних товарів та знаходяться протягом дії режиму під митним контролем.

Використовувати даний режим можна лише в тому випадку, коли митні органи пересвідчуються в можливості ідентифікації товарів і транспортних засобів при їх реекспорті. Відповідно до Словника-довідника ідентифікація в митній справі – це установлення відповідності засобів ідентифікації (пломб, печаток, ідентифікаційних знаків, взяття проб і зразків, опис товарів і транспортних засобів, складення креслень, виготовлення масштабних зображень, фотокарток, ілюстрацій) [9, с. 103]. У даному випадку під ідентифікацією слід розуміти встановлення відповідності товарів, що повертаються, тим товарам, які тимчасово ввозилися на митну територію України, за винятком природного зношення або зменшення за нормальних умов транспортування та зберігання. Порядок забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення під час здійснення митного контролю врегульовано ст. 326 МК України [1]. Згідно зі ст. 6 Стамбульської конвенції «кожна з Договірних Сторін може обумовити дозвіл на тимчасове ввезення товарів (у тому числі транспортних засобів) наявністю можливості їхньої ідентифікації після припинення дії режиму тимчасового ввезення» [6]. Аналогічно вирішується питання і в Кіотській конвенції (Розділ I Спеціального додатку G). При цьому митна служба повинна вживати власні заходи з ідентифікації товарів у випадках, якщо комерційні засоби ідентифікації не є достатніми [7].

Ідентифікація не вимагається щодо товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак (тара, піддошні та ін.).

Тимчасово ввезені товари мають залишатися в незмінному стані, за винятком природного зношення в результаті їх використання. Разом із тим законодавець дозволяє надавати операціям технічного обслуговування та ремонту транспортні засоби комерційного призначення, якщо виникла така необхідність протягом строку перебування в митному режимі тимчасового ввезення. Стандартне правило 6 Спеціального додатку G до Кіотської конвенції визначає, що «тимчасово ввезені товари можуть надаватися операціям, необхідним для забезпечення їхнього збереження під час перебування на митній території».

У митний режим тимчасового ввезення товари можуть бути поміщені з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами або з умовним частковим звільненням. З умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами поміщуються товари, транспортні засоби комерційного призначення, визначені у ст. 189 МК України та в Додатках В.1 – В.9, С, D Стамбульської конвенції (пряме посилання МК України). За Митним кодексом це: (а) транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України;

(б) спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом із транспортним засобом комерційного призначення; (в) запасні частини та обладнання, призначені для використання в процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення.

При цьому запасні частини обладнання можуть не вивозитися за межі митної території України, а за дозволом митного органу їх можна оформити до вільного обігу або знищити під його контролем.

Тимчасове ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування передбачено у ст. 106 МК України. Це товари, зазначені в Додатку Е до Стамбульської конвенції (за винятком підакцизних, не зазначені у статтях 105, 189 МК України (щодо умовного повного звільнення від оподаткування), а також у Додатках В.1-В.9, С, D до Стамбульської конвенції, або такі, що не відповідають вимогам зазначених Додатків.

Діючим законодавством передбачено порядок забезпечення вимог митного режиму тимчасового ввезення [1, ст. 110]. Таке забезпечення здійснюється шляхом:

(а) застосування міжнародних документів (книжки А.Т.А. або CPD);

(б) подання фінансових гарантій (повертається після завершення режиму тимчасового ввезення).

Гарантія не вимагається до товарів і транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 110 МК України (устаткування, тари, особисті речі, транспортні засоби комерційного призначення, товари першої необхідності, відправлені як допомога потерпілим від стихійного лиха чи подібних катастроф та ін.).

Для оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення особа, відповідальна за дотримання митного режиму тимчасового ввезення, подає митному органу документи на такі товари і транспортні засоби (що підтверджують мету їх тимчасового ввезення); зобов'язання про реекспорт (у випадках, передбачених законодавством); дозволи (якщо це передбачено законодавством); зобов'язання сплатити митні платежі (в разі тимчасового ввезення за частковим звільненням від оподаткування митними платежами) або забезпечити їх виконання (за умов порядку надання фінансових гарантій).

Сама процедура митного оформлення в режимі тимчасового ввезення врегульована наказом Міністерства фінансів України від 31.05.2012 № 657 «Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму» [10]. Цей документ передбачає види документів, які подаються до митного органу (МД, книжка А.Т.А. та ін.); додаткові письмові зобов'язання (про реекспорт, перелік відомостей щодо контейнерів); встановлює порядок надання дозволу на неодноразове переміщення через митний кордон. Деякі особливості митного оформлення товарів з використанням книжки А.Т.А. передбачені у Порядку митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України з використанням книжок (корнетів) А.Т.А., затвердженому зазначеним наказом. Книжка А.Т.А. подається в митний орган разом з іншими документами, передбаченими діючим законодавством.

Максимальний строк, протягом якого іноземні товари можуть знаходитися під митним режимом тимчасового ввезення, складає три роки [1, ст. 108]. При цьому в кожному конкретному випадку митні органи визначають цей строк з урахуванням мети ввезення та інших обставин. Строк може бути продовжено за письмовою заявою власника товару. Відповідно до Кіотської конвенції (рекомендоване правило 14 Спеціального додатку G) згідно із запитом відповідної особи та з причин, визнаних митною службою обґрунтованими, остання зобов'язана продовжити початковий встановлений термін.

Щодо митного режиму тимчасового вивезення, то умови і вимоги до нього менш жорсткі, ніж у митному режимі тимчасового ввезення. Його використання також спрямоване на розвиток зовнішньоторговельних відносин, міжнародних зв'язків у сфері науки, культури, освіти, туризму, спорту та ін. Разом із тим наслідки його використання практично не впливають на внутрішній ринок. Українські товари, які поміщені в митний режим тимчасового вивезення, зберігають статус українських.

Пільгові умови такого вивезення полягають в умовному повному звільненні від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [1, ст. 113]. При їх реімпорті до закінчення строку дії митного режиму тимчасового вивезення застосовується умовне повне звільнення від оподаткування [1, ст. 118].

Такі самі вимоги, як і до режиму тимчасового ввезення, встановлені щодо ідентифікації товарів, операцій із транспортними засобами, митного оформлення. Встановлено також і такий самий максимальний строк та порядок його продовження. На відміну від митного режиму експорту, звільнення від сплати, повернення або відшкодування внутрішніх податків не провадиться, оскільки вони повертаються у внутрішній обіг.

Висновки. Режим тимчасового ввезення має велику міжнародно-правову базу. Він регламентований між-

народними договорами й угодами. Разом із тим правила митного режиму встановлюються кожною країною окремо. Митний кодекс України 2012 р. в більшості відповідає вимогам Кіотської та Стамбульської конвенцій (з усіма додатками). Україна до них приєдналась без застережень. Застосування митного режиму тимчасового вивезення не потребує такої врегульованості. Цей режим не має впливу на торговий обіг всередині країни. У країні відправлення він перетворюється на митний режим тимчасового ввезення і регулюється національним законодавством країни призначення та вимогами Конвенцій (більшість країн світу до них приєднались).

Подальше вдосконалення застосування митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення повинно відбуватися шляхом остаточної імплементації норм міжнародних договорів і угод. У першу чергу, це визначення компетенції митних органів щодо вирішення питань застосування цих режимів. По-друге, закріплення МК України переліку товарів, які не можуть поміщуватись у ці митні режими (за ознаками доцільності, захисту національних інтересів; безпеки, здоров'я, довкілля). По-третє, вирішення питань, пов'язаних із використанням (заміною) товарів, передачею права користування. І останнє, запровадження в деяких випадках дозвільних документів (ветеринарно-санітарних). Такі правила варто закріпити у МК України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. // Офіц. вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.
2. Козырин А. Н. Таможенные режимы : моногр. / А. Н. Козырин. – М. : Статут, 2000. – 247 с.
3. Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення : Закон України від 24.03.2004 р. № 1661 // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 371.
4. Про внесення змін до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» : Закон України від 15.02.2011 р. № 3018 // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 35. – Ст. 347.
5. Двосторонні угоди України про співробітництво в митній галузі [Електронний ресурс] : Професійна юридична система «МЕГА-НаУ». – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/?uid=1042.1.362&title=%C4%E2%EE%F1%F2%EE%F0%EE%ED%ED%B3%20%F3%E3%EE%E4%E8%20%D3%EA%F0%E0%BF%ED%E8%20%EF%F0%EE%20%F1%EF%B3%E2%F0%EE%E1%B3%F2%ED%E8%F6%F2%E2%EE%20%E2%20%EC%E8%F2%ED%B3%E9%20%E3%E0%EB%F3%E7%B3>.
6. Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. // Офіц. вісник України. – 2004. – № 36. – Ст. 2445.
7. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. // Офіц. вісник України. – 2011. – № 71. – Ст. 2711.
8. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. // Відом. Верхов. Ради України. – № 38–39. – Ст. 288.
9. Митна справа : словник-довідник. – Х. : Кн. Рекламне агентство «РА», 2000. – 320 с.
10. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. № 657 // Офіц. вісник України. – 2012. – № 80. – Ст. 3233.